

Voortgangsrapportage ZONactief, zomer 2014

Sinds eind zomer 2012 ondersteunt Stichting ZON re-integranten met psychische aandoeningen in de zoektocht naar (vrijwilligers)werk of een andere vorm van dagbesteding. De re-integranten ontvangen feedback op hun ervaringen en gevolgdde opleidingen en de daaruit voortvloeiende kwaliteiten en vaardigheden. Zij worden klaargestoomd een volgende stap te zetten in het bereiken van duurzame arbeidsparticipatie. De ondersteuning wordt gedaan door een ervaringsdeskundige professional samen met vrijwillige cliëntondersteuners met ervaringskennis in het domein van psychische aandoeningen en re-integratie.

Uit een eerder door ZON gehouden werkconferentie bleek al dat mensen met een maatschappelijke achterstand vanwege psychische problematiek die weer aan het werk willen behoefte hebben aan uitdagende activiteiten, vrijwilligerswerk of aan betaald werk waar rekening wordt gehouden met de psychische aandoening. Plekken waar men in het eigen tempo, zonder prestatiedruk, ervaring en competenties kan inzetten en ontwikkelen. Daarnaast hebben mensen behoefte aan blijvende coaching door 'peers' of lotgenoten bij volhouden van werk.

Stichting ZON startte onder de naam 'ZONactief' een dienst waarmee sinds zomer 2012 in deze behoefte wordt voorzien¹. Naast het ondersteunen en informeren van mensen op individuele basis wordt een netwerk gefaciliteerd waarin re-integranten elkaar (tijdens workshops) ondersteunen en waarin op termijn tevens alle belanghebbenden in het werkveld elkaar kunnen ontmoeten.

¹ [Rapport ZONactief](#), pioniersjaar 2012 en [Voortgangsrapportage ZONactief](#), juni 2013.

Cijfers 2013-juli 2014

Spreekuur

In 2013 en de eerste helft van 2014 werden 99 individuele gesprekken gevoerd, werden tien vrijwilligers intensief gecoacht op de werkplek, was er 102 maal uitgebreid mailcontact, 118 maal telefonisch contact (gesprek, berichten) en deden de vrijwilligers tien werkbezoeken in Leiden, Duin- en Bollenstreek en Alphen aan den Rijn. Het totale aantal klanten dat door ZONactief individueel is begeleid en/of geïnformeerd is 60. Het spreekuur is twee dagdelen per week geopend.

Coachen vanuit ervaringskennis

In 2013 zijn drie vrijwillige werkcoaches bij het project betrokken. Gebleken is dat het inzetten van ervaringskennis en het ontwikkelen ervan naar kunde niet voor iedereen even gemakkelijk is op te pakken. Een minimale vooropleiding als 'werken met eigen ervaring' is nodig als startkwalificatie om optimaal te kunnen functioneren als ervaringsdeskundige werkcoach. Binnen de huidige beschikbaarheid van uren is het niet meer mogelijk om nieuwe coaches uitgebreid op te leiden. ZONactief beschikt momenteel over één ervaringsdeskundige professional en drie vrijwilligers met ervaringskennis rond een psychische aandoening of rond re-integreren vanuit een achterstandpositie. Een andere ervaringsdeskundige coach vonden een betaalde baan.

ZON is voornemens vanaf voorjaar 2015 een uitgebreide serie workshops op te zetten die gericht zijn op het doorontwikkelen van ervaringskennis naar ervaringsdeskundigheid. Verschillende functies zullen hierbij worden uitgelicht, zoals coach, coördinator en beleidsmedewerker. De opleiding is toegankelijk voor ambitieuze re-integranten met uitgebreide ervaring met een psychische aandoening en behandelingen binnen de GGZ.

Een variant van de workshop 'coachen vanuit ervaring' zal beschikbaar zijn voor reguliere behandelaars/begeleiders met ervaringskennis met psychische klachten.

Workshops

In deze periode werden door ZONactief de volgende workshops aangeboden:

Van ervaring naar kwaliteiten (4 x); De bluf-cv (5 x); Sollicitatiegesprekken: een kwestie van tactiek (4x); Coachen vanuit ervaring (1x); Werken in de cloud (1x) en Webredactie (1x)

Voorlichtingsbijeenkomsten

In Katwijk deed ZONactief in samenwerking met GGz Informatiepunt Holland Rijnland de bijeenkomst: ‘Vrijwilligerswerk en psychische aandoeningen’.

In Alphen aan den Rijn deed ZONactief in samenwerking met GGz Voorlichting de bijeenkomst: ‘Vrijwilligerswerk en psychische aandoeningen’.

In de bijeenkomst: ‘decentralisatie ambulante begeleiding’ georganiseerd door ‘Groen Links’ deden twee voorlichters hun ervaringsverhaal en werden hierbij ondersteund door ZONactief.

Netwerk

ZONactief nam deel aan werkoverleg, werkbezoeken en externe presentaties/scholing (4x) binnen het werktafeloverleg (Samenwerkingsverband Maatschappelijk Steunsysteem). Er is verder gewerkt aan het onderhouden van banden met het bestaande netwerk binnen de velden Werk, Inkomen en Zorg. In 2013 zijn alle huisartsen en spreekuren van zelfstandig gevestigde psychologen en psychotherapeuten in regio Holland Rijnland op de hoogte gebracht van de cliëntondersteuning van Stichting ZON. Deze campagne werd gedaan in samenwerking met het GGz Informatiepunt Holland Rijnland. Ook werden in samenwerking met GGD HM WMO-loketten bezocht om de mogelijkheden voor cliëntondersteuning in de regio onder de aandacht te brengen.

Collectieve belangenbehartiging

Voorlichting en advisering

In september 2013 werd deelgenomen aan een werkconferentie met staatssecretaris Jetta Klijnsma bij RCO de Hoofdzaak in Alkmaar. Stichting ZON was uitgenodigd om een presentatie te geven over ZONactief gekoppeld aan een voorlichting over de obstakels die men als persoon met psychische problematiek tegenkomt bij het re-integreren.

Vanuit het persoonlijke re-integratie-verhaal vertelden ggz-ervaringsdeskundigen van verschillende cliëntenbelangenorganisaties hoe zij (uiteindelijk) aan een (on)betaalde baan zijn gekomen en wat hier voor nodig was. Het belang van vrijwilligerswerk als werkervaring- of stageplek kwam aan de orde, waarbij mensen kunnen oefenen met hun kwaliteiten, vaardigheden en het (weer) opbouwen van werkritme.

Niet meer kunnen voldoen aan de eisen van snelheid, concentratie en inzet worden een aantal keer genoemd als barrière om een baan te vinden, of als men een betaalde baan heeft, deze vast te houden. Een voorbeeld van een belangrijke aanpassing op de werkplek is bijvoorbeeld spreiding van de werkzaamheden over zeven dagen. Zo krijgt men ruimte om langer over de werkzaamheden te doen. Het is belangrijk om werkgevers goed voor te lichten over deze en andere aanpassingen van de werkomstandigheden. Tenslotte krijgt de werkgever een zeer gemotiveerde werknemer die er alles aan zal doen om het werk optimaal uit te voeren.

Een ander punt dat aan de orde kwam tijdens deze bijeenkomst is dat mensen met psychische problematiek minder vaak kunnen terugvallen op een informeel netwerk. Psychische problematiek is ingewikkeld en de behoefte aan psychologische begeleiding is zodanig, dat deze blijvend moet worden uitgevoerd door (ervarings)deskundige professionals.

Mevrouw Klijsma begrijpt dit en neemt deze zorg mee in haar overleg met de heer van Rijn, staatssecretaris van VWS. De rol van cliëntgestuurde initiatieven, waarin mensen met vergelijkbare achtergrond elkaar ondersteunen is tevens duidelijk naar voren gebracht.

Re-integratie Leiden

Vanuit Re-integratie Leiden kwam het verzoek een presentatie te geven over de werkwijze van ZONactief en de aanvullende diensten die ZONactief kan inzetten voor de re-integranten met een achtergrond met psychische problematiek. Tweemaal werd hierover een presentatie gegeven aan teamleiders, managers, participatiecoaches en detachingsconsulenten van Re-integratie Leiden/DZB. De coaching binnen Stichting ZON, waarin gebruik wordt gemaakt van ervaringskennis en -deskundigheid is aangeboden als aanvullende werkwijze op de coaching en begeleiding door Re-integratie Leiden/DZB.

Landelijke conferentie ministerie van SZW

Maart 2014 vond een grote conferentie plaats bij het ministerie van SZW. Het ministerie presenteerde een werkdocument waarin 'sleutels' werden voorgesteld voor het bevorderen van arbeidsparticipatie van mensen met psychische aandoeningen. Stichting ZON was uitgenodigd te participeren in deze conferentie.

In vier workshops² die elk drie sleutels tot bevorderen van participatie onder de loep namen werd gewerkt aan oplossingen. ZON nam deel aan de workshop 'benadering van de cliënt'. Het toepassen en gebruiken van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid bij het bevorderen van arbeidsparticipatie is aan de orde gesteld en erkend als instrument voor het bevorderen van de (arbeids)participatie. Cliëntgestuurde initiatieven/projecten, waarin mensen uit de doelgroep elkaar ondersteunen bij de arbeids(participatie) staan op de kaart. Het is gewenst dat cliëntenorganisaties het cliëntperspectief continu blijven borgen en dat zij als stakeholder om de tafel zitten bij het ontwikkelen van (lokaal) overheidsbeleid. Dit streven zal één van de speerpunten zijn voor Stichting ZON in de derde fase van het project, die loopt van najaar 2014 tot zomer 2015.

De landelijke 'sleutelaanpak' is in een gesprek met gemeente Leiden aan de orde gekomen om te gebruiken als lokaal model.

² De workshops hadden respectievelijk de thema's 'benadering van de cliënt', 'verbetering samenwerking tussen betrokken organisaties', 'benadering van werkgevers' en 'stimulerende wet- en regelgeving'. Nadere informatie over de conferentie en de 'sleutelaanpak' is op te vragen bij de auteur van dit rapport.

Benadering van werkgevers

Als aandachtspunt in de benadering van werkgevers kwam tijdens de conferentie stigmatisering aan de orde als belemmerende factor voor arbeidsparticipatie van mensen met psychische problematiek. Het is belangrijk om communicatie tot stand te brengen die ondermijnende stereotypering van mensen met psychische aandoeningen wegneemt. Als belangrijk actiepunt kwam inderdaad het stimuleren van contact tussen werkgevers en mensen met psychische aandoeningen aan de orde. Dit is voor re-integranten met een ggz-achtergrond vaak nog een grote stap. Mensen hebben namelijk ook last van zelfstigmatisering³. Dit uit zich in weinig vertrouwen in de eigen competenties, een gevoel van minderwaardigheid ten opzichte van mensen die geen maatschappelijk achterstand hebben opgelopen en nog niet goed weten hoe op een zakelijke manier de psychische klachten te kunnen communiceren. Dit is een extra bemoeilijkende factor in contact met anderen en bemoeilijkt hierdoor de aansluiting met de maatschappij en de reguliere arbeidsmarkt.

Het doorbreken van deze zelfstigmatisering is een doorlopend punt van aandacht in de empowerende workshops van ZONactief. In de benadering van werkgevers en andere belanghebbenden in het werkveld zal dit thema in het komende jaar uitvoerig aan de orde komen.

Daarnaast kwamen de knelpunten van de doelgroep bij de aansluiting op de reguliere werkprocessen ook op deze landelijke conferentie aan de orde. Een sleutel tot het ontsluiten van meer vacatures/werkplekken voor mensen uit de doelgroep wordt gegeven in de nog wat abstracte term 'herontwerp van werkprocessen'. Jobcarving werd genoemd als één van de concrete actiepunten.

Jobcarving

Jobcarving is een tool waarmee het werkgevers makkelijk wordt gemaakt om functies binnen de eigen organisatie te vinden. Vanuit ZONactief is het middel jobcarving onder de loep genomen. Een beproefde tool, zowel wat creatie van banen betreft als bedrijfseconomisch gezien. Echter wat opvalt aan de tool is dat het uitgaat van de veronderstelling dat alle mensen met een beperking automatisch behoefte hebben aan eenvoudig werk.

Wij willen vanuit onze ervaring pleiten voor speciaal maatwerk inzake jobcarving voor hoger opgeleiden.

Er wordt in artikelen over jobcarving voornamelijk gesproken over een scheiding van gespecialiseerde (complexe) functies die door de reguliere werknemers opgepakt kunnen worden waarnaast de 'mensen met een beperking' de eenvoudige klussen kunnen doen die uit de vacature zijn geschift.

³ [Geestelijke gezondheid en zelfstigmatisering](#). Rapportage van een vragenlijstonderzoek over zelfstigmatisering. Stichting ZON, april 2014. *Zie ook:* [Geestelijke gezondheid en stigmatisering](#). Een korte inleiding op basis van de literatuur. Stichting ZON, september 2014.

Op zich niets mis mee maar hoger opgeleide re-integranten zouden goed in aanmerking kunnen komen voor juist die gespecialiseerde functies. In het netwerk van ZONactief bevinden zich re-integranten op Hbo/Ac-niveau die behoefte hebben aan een werkplek die direct aansluit op het denkniveau, maar waarin op bepaalde gebieden nog aanpassingen nodig zijn (denk bijvoorbeeld aan sociale omgang en cognitieve functies die nog niet 100% zijn hersteld).

De opvatting dat aangepast werk een synoniem is voor eenvoudig werk is een hardnekkig misverstand.

Stichting ZON zal het voortouw nemen in het uitwerken van een format waarin mensen met een psychische aandoening zich gemakkelijk kunnen pitchen bij een werkgever. Na een analyse van de kwaliteiten en vaardigheden die het beste kunnen worden ingezet op dit moment maakt de re-integrant zelf een profiel met aanwijzingen voor welke klussen hij/zij kan worden ingezet. Ook de aanpassingen die nodig zijn op de werkplek kunnen direct gecommuniceerd worden.

ZONactief derde fase

Vanaf najaar 2014 sluit ZONactief aan op de doelstelling: creëren van werkervaringplekken en betaalde banen voor mensen met psychische aandoeningen. ZONactief zal in dit streven samenwerken met re-integranten met psychische problematiek, werkgevers, vertegenwoordigers van beroepsgroepen, beleidsambtenaren en professionals met ggz-ervaringskennis en -deskundigheid.

Vanuit het netwerk ZONactief wordt ingezet op de wens om stage-achtige werkervaringplekken te reserveren voor hoger opgeleiden. Het empoweren en klaarstomen van mensen voor de arbeidsmarkt is de eerste stap op weg naar duurzame re-integratie. Re-integranten nemen hierin de eerste stap en peers die dit proces hebben doorgemaakt ondersteunen en begeleiden hen hierin. Alhoewel als proces emanciperend is het voor duurzaam re-integreren noodzakelijk een tijd te oefenen op een geschikte plek. Van werkgevers wordt verwacht dat zij een aandeel hebben in het verder helpen van deze re-integranten. Werkgevers zijn daartoe bereid mits zij geen zorgtaken erbij krijgen. De begeleiding van werknemers met een achtergrond met psychische problematiek moet goed geregeld zijn zodat de focus van zowel re-integrant als werkgever bij de uit te voeren werkzaamheden ligt. Zowel werkgever als re-integrant hebben hier baat bij.

Vanuit Stichting ZON zal blijven worden ingezet op empowerment oftewel het klaarstomen van re-integranten voor een dergelijke werkervaringplek c.q. direct naar een betaalde baan. Met hen zal een profiel worden aangemaakt waarmee zij zich kunnen pitchen bij werkgevers. ZON is voornemens workshops te organiseren rond LinkedIn en andere social media zodat re-integranten een eigen platform kunnen creëren.

Samenvatting

Voor najaar 2014-zomer 2015 is het speerpunt een opschaling van ZONactief naar een netwerk van re-integranten en potentiële aanbieders van werk(ervaring)plekken dat elkaar gemakkelijk kan vinden en dat elkaar kan ondersteunen in het behouden van de gevonden werkplek en dat zelf verantwoordelijkheid en regie neemt in het vinden en aanbieden ervan. Door samenwerking met beroepsgroepen, werkgevers en beleidsambtenaren hoopt ZONactief dit samen met werkzoekenden met psychische problematiek te bewerkstelligen.

Naast het 'pitchen' en 'pluggen' van re-integranten binnen organisaties en het bedrijfsleven zal Stichting ZON zich inzetten voor voldoende interessante werk(ervaring)plekken voor mensen met een achterstandspositie door een psychische aandoening. In de intensieve ondersteuningstrajecten die wij uitvoeren is duidelijk geworden dat na een grondige analyse van de werkervaringen, kwaliteiten en vaardigheden, mensen zich weer sterker voelen toegerust zich op de arbeidsmarkt te begeven of zich in te zetten in vrijwilligerswerk.

Om het effect van duurzame deelname en/of arbeidsre-integratie te bereiken is het vaak nodig enige tijd in een stage-achtige setting te opereren. Het is dus van belang dat mensen zich op deze manier kunnen inzetten en ontwikkelen zonder dat de uitkering in gevaar komt of mensen anderszins aanlopen tegen demotiverende wet- en regelgeving. In het kader van de Participatiewet is dit nog belangrijker geworden dan het al was. Stichting ZON zal zich, naast de ondersteuning van mensen met een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid onder andere ook sterk maken voor een invulling van de 'tegenprestatie' die recht doet aan de kwaliteiten en vaardigheden van mensen en die toe leidt naar duurzame (arbeids)participatie. Wij zijn van mening dat dat de 'tegenprestatie' is die vanuit uitkeringsgerechtigden op hun beurt van overheden mag worden verwacht.

Stichting ZON, augustus 2014

Monique van Biezen, projectcoördinator